

MARTÍ DOMÍNGUEZ

La visita

—El senyor Fuster?

—Per servir-lo... Vós sembleu...

—Sí, el mateix. Deixeu-me entrar, si us plau. Us he vingut a veure, però no sé pas si aquest és el dia més ben trobat per anar per les cases. Perdoneu-me! Tinc fred i aquesta pluja em té aclapatat...

—És clar, passeu, passeu...

El visitant per un moment es va penedir d'haver-se aturat a Sueca. Feia un parell de mesos que era de viatge, primer a bord del petrolier *Sea Bord*, i d'ençà uns dies tot al llarg de la costa mediterrània. El mal oratge l'havia acompanyat des de Màlaga, i en el moment de trucar a aquella porta del carrer de Sant Josep, 10, havia sentit una inesperada necessitat de trobar una llar amical, un aixopluc càlid i acollidor. En canvi, el primer contacte amb «aquella altra realitat» havia estat si més no hirsut: per un moment, havia tingut la sensació que el senyor Fuster anava a estarrufar-se com un gat. Esprimatxat, la sorpresa s'havia transformat en el seu semblant, allargat, una mica ascètic, com el d'un personatge d'El Greco, en un gest de crispació, reforçat per unes celles circumflexes, que per un estrany automatisme havia tingut un mateix reflex en el bigoti negre i ben retallat, i, al parer del visitant, una mica anarquistoide i afectat. Mentre avançava pel curt corredor de la

Martí Domínguez (València, 1966), biòleg de formació, és escriptor i periodista. Professor de Periodisme a la Universitat de València i director de la revista *Mètode*. Membre de l'Institut d'Estudis Catalans. Autor, entre altres, de *L'esperit del temps* (Proa, 2019)

La visita es va publicar l'any 2002 en el llibre de relats *Per molts anys*, amb ocasió del quarantè aniversari d'Edicions 62

casa, el visitant va pensar que aquell tímid «vós sembleu» era potser una mica insuficient; en canvi, el senyor Fuster sentia una mescla de satisfacció i de profunda inquietud, aquella temor que s'allotja en el cor dels homes joves quan s'intueix que d'una visita inesperada pot dependre el destí de tota una vida.

El visitant va arribar fins a una sala que feia de despatx al jove advocat. Abans de trucar a la porta, arrecerat sota el paraigües, i amb la boina encastada, havia ponderat una placa que anunciava «Juan de la Cruz Fuster. Abogado». La intimitat dels altres —als ulls avesats a descobrir la intimitat del altres— aflora en els detalls més insignificants: el visitant va fer al davant d'aquella placa un petit gest significatiu: la boca contreta i els ulls aclucats, va semblar un curt somriure. En la sala sonava la primavera de Vivaldi, i el visitant, mentre es llevava la gavadina, i guardava en una butxaca aquella boina desgastada i una mica llefiscosa, va entreveure-hi un jove ben vestit, elegant, dempeus, repentinat, una mica arraconat, els peus junts, la mirada vibrant.

Fuster els va presentar:

—Josep Palàcios, estudiant, autor d'un llibre de poesies, *Les quatre estacions*, molt notable.

De seguida, a totes aquelles incomoditat, s'hi va afegir la de «l'home-larva», com titllava el visitant els poetes adolescents, dominats per les efervescències hormonals. Afortunadament, el senyor Fuster va detindre el tocadiscos. Es va fer un silenci fred i humit: fora plovia estranyament a bots i barrals. Per un moment, el visitant va creure escoltar el seu nom, com si mentre l'amfitrió s'inclinava sobre el tocadiscos haguera aprofitat l'avinentesa per a gesticular el seu nom al jove Palàcios.

El visitant va seure esgotat, mentre deia:

—Cony! Quina pluja! I vostè també escriu! Perfecte! El seu amic em té admirat, em desperta una infinita curiositat... *Les quatre estacions*... Trobo el títol molt ben posat... Molt ben posat... Les coses són tal com són i no hi ha més cera que la que crema... Vinc de Màlaga, on feia tant de fred que el marquès de Larios, monumentalitzat al passeig marítim amb barret de copa, levita i mangala, tremolava. Fa un temps emprenyador, *tremendo*... I vostè, Fuster, si no és massa indiscreció, què prepara ara?

—Poca cosa, de veritat. Escric molts papers que no m'interessen, textos de compromís... Com aquell qui diu, anem fent i prou...

—Bufa! —va xisclar el visitant—. No em voldreu dir que he vingut fins ací per escoltar insipiditats! Deixi's de collonades, home! I parli'm del que està fent...

El senyor Fuster va mirar el seu amic Palàcios. Aquest seia inestablement en la punta d'una cadira, com mantenint un rigorós equilibri entre la respiració, una mica alterada, i un semblant adust de circumstàncies.

En aquell moment el visitant va passejar la mirada per l'estança, inquiet, com buscant alguna cosa.

—Potser li abelliria prendre una copa? Un vermut? —va gosar preguntar el senyor Fuster.

—És clar, Fuster. Sou un home que desperta en mi una infinita curiositat. Em té intrigat... Potser una mica de whisky *irà* bé... Encara estic moll com un ànec... Però m'expliqui... m'expliqui...

—Què vol que li explique? —va preguntar Fuster, alçant-se fins a un aparador.

—Qui és vostè... Com va començar a escriure... —digué impacientant-se el visitant.

—Qui sóc? Sóc un home de Sueca... —va contestar Fuster amb un estremiment de riure.

—Fugi, home, fugi!... No em vingui a aixecar la camisa ara... Vostè es pensa que si fóra tan sols un home de Sueca estaria avui jo ací... Amb aquest temps de Maria Santíssima!

El senyor Fuster va esmolar un breu somriure, mentre acotava el cap d'una manera que li era ben particular. En el moment de trucar a la porta, ell i el seu amic s'havien preguntat qui podia ser amb aquell temps. Cap dels dos no esperava ningú; de fet, celebraven l'aparició d'aquell llibre de poemes, i Fuster, amb una punta de sornegueria, havia posat *Les quatre estacions* del compositor italià. La sobtada aparició del visitant havia trencat l'encís del moment; no obstant això, el jove Palàcios sabia que estava assistint a un moment transcendental en la vida del seu amic, i qui sap si també en la seua. I, tanmateix, el visitant, un dels més influents prosistes catalans, s'havia trobat una mica incòmode. Hi havia en aquella atmosfera una severitat que el desorientava; potser havia esperat trobar un ambient més càlid i desinhibit, més colorinesc, més meridional; al principi, havia pensat que la cara de pomes agres de Fuster era deguda al mal oratge, després havia considerat que potser la seua presència incomodava el jove advocat, qui sap si per una senzilla qüestió de posicionament polític. I, malgrat això, tot i que ideològicament pensaven de manera ben distinta, el visitant sabia de molt bones fonts l'admiració que li professava el jove escriptor.

—Podríem dir que sóc un home de Sueca que vaig descobrir el «valencià» —va començar a explicar Fuster mentre s'encenia una cigarreta—. Vull dir que primer vaig descobrir que la meua llengua, aquella que he sentit des de la meua infantesa, i que he escoltat parlar als meus pares, i als meus avis, i als meus conciutadans, tenia una possibilitat literària. Això fou, ras i curt, un descobriment... Un descobriment una mica còmic, ben pensat... Com la del gentilhome de Molière quan un professor

li fa veure que parla en prosa... Després vaig ensopegar amb la petita obra dels poetes indígenes...

—Voleu dir? —va interrompre el visitant amb ulls de sorpresa.

—Llorente i Casp... —va replicar Fuster, llastimosament.

—Ah! Ben petita sens dubte... —va assentir el visitant, combinant a parts iguals llàstima i aquiescència.

Palàcios va riure i Pla va aprofitar per a servir-se el whisky. Allò començava a posar-se interessant.

—Després em va caure a les mans un llibre d'Eugeni d'Ors...

—Xènius era un escriptor elegant! —el va interrompre el visitant—. Mirin: ara els diré una cosa: D'Ors ha estat l'únic intel·lectual de soca i arrel que ha produït Catalunya! Vostè, Fuster, ho veu clar? El felicito! Però el varen defenestrar... Xènius deia: «La Venus de Milo feia cara de tenir molt bones mans». Colossal! A ningú no se li havia acudit mai això! Ara: què volia dir això de «tenir molt bones mans»? No se sap. Per això té tanta gràcia el pensament de D'Ors...

—És cert, el seu *Glossari* em va enlluernar —el va aturar Fuster—. Fou D'Ors qui em descobrí el català com a llengua de cultura i qui, de retop, em descobrí el «catalanisme»... D'Ors em va fascinar! Parlava amb naturalitat de filosofia, d'art i de música! No emprava el català per a fer gojos o versets...

—Fou D'Ors qui em va descobrir Joubert! —el va tornar a interrompre el visitant—. Ara li diré una cosa, Fuster, que quedarà parat: sense D'Ors jo potser no hauria llegit mai La Bruyère, ni Chamfort, ni Jules Renard... Llegit com els he llegit, eh!... Què em diu ara!... Diguin, diguin!... El *Glosari*, i especialment *La Vall de Josafat*, és un receptari de bones lectures. Si deixem de banda el seu estil barroc i prosopopeic, D'Ors ha fet més per l'alfabetització de Catalunya que tots els Maragalls junts! Al capdavant, allò de la *Nausica* és un plagi de Goethe vers per vers. Maragall era... massa collonut, per dir-ho de una vegada! En canvi, D'Ors... D'Ors... era elegant.

—Per a mi fou un altre descobriment... un miracle...

—Cony de cony! Un miracle!... —es va entusiasmar el visitant—. Villalonga parla d'ell com «la fruïció de pensar»... Mirin si D'Ors era elegant que en un moment de *La Ben Plantada* escriu: «Ha caigut, podrit, de la branca el fruit que hi era». Bravo, més enrevessat impossible! Un home savi i elegant, elegant...

—Per això, el que jo puga fer ací no té gran mèrit... —va replicar Fuster, assajant un gest de modèstia que va anar acompanyat amb un to de veu decreixent.

El visitant va fer un gest de cansament.

—No em vingui amb refinaments! Ja n'hi ha prou, de fotre el calet! A Barcelona hi ha qui diu que vós sou un altre miracle... El miracle valencià...

—Això és gratuït... —va protestar Fuster.

—Bufa! — va tornar a xisclar el visitant, mirant-se de pas Palàcios, que assajava diversos semblants de neutralitat.

—Absurd! —va insistir Fuster—. Però sí que és cert que en poc de temps hem aconseguit una certa recuperació de la literatura...

—Expliqui's Fuster! De què parla?

—Hi ha prou gent jove a la universitat que està recuperant el valencià. Fins i tot algunes classes ja es donen en la nostra llengua... Costarà, és clar, recuperar l'idioma... Però entre aquest jovent estan sortint molts bons poetes...

—I escriptors? Vull dir, no hi ha novel·listes?

—Poca cosa. La fauna plomífera és en aquest sentit ben escassa. Enric Valor ha escrit algun paper... Valor és de Castalla: escriu rondalles ben populars que donen bon rèdit però poca literatura... També hi és el «culto maestro» de Benassal, Carles Salvador, que fa uns contets ben roïnets...

El visitant es va impacientar. Potser esperava que el «miracle» fora de major volum.

—No... no he sentit parlar... I assagistes? Gent que escriga del país...

—Com no siga el Sr. Almendra!...

Palàcios va riure amb timidesa i Fuster va fer una ganyota una mica simiesca, com imitant una vella patum.

—Vull dir Almela, però l'anomenem així, ja ens entén...

—Colossal! —va riure el visitant, obrint molt la boca, potser fins i tot d'una manera exagerada.

—Dirigeix una revista, *Almela-Atracción*, vull dir, *Valencia-Atracción*... De vegades, seguint la broma, li diguem el senyor Avellana... També tenim un mig-geògraf mig-folklorista, Emili Beüt... I a don Nicolau Primitiu, que es mig-filòleg mig-enginyer agrícola, que diu que el valencià ja el parlaven els ibers. És ell qui va proposar allò del «bacavés» per a la llengua comuna a les Balears, Catalunya i València. És clar que escriu Sueca amb «ç»... Çueca!... I ja coneix el benemèrit Sanchis, exiliat a Mallorca, que després de la publicació de *La llengua dels valencians* va enquimerat en la redacció d'un llibre que es diu *Els pobles valencians parlen els uns dels altres*...

—Carai, carai... El felicito... De segur que traurà substància... —digué el visitant gratant-se el cap i amb un to que indicava que estava duent la seua paciència fins a límits inesperats—. No crec gaire en els refranys, sap... Sobretot en els que fan rodolí... Em ve ara a la ment: «Quan el març no marceja, l'abril abreleja...». Ara m'expliqui vostè què cony vol dir això... Un altre: «Per sant Martí, la pinya cau del pil!». Mentida! Mentida! «Per Nadal, cada ovella al seu corral»... Mentida també! M'emprenya sobremanera... Però què hi farem...

—Alto! —el va interrompre Fuster sorneguer—. No sé si coneix el rodolí d'Ernest Martínez Ferrando: «La ciutat del Micalet, o el triomf de la mala llet»...

—Potser aquest sigui cert, Fuster! Potser... Ja veig com les gasten per aquí...

El visitant va exhalar un llarg sospir. De sobte, va fitar Fuster i amb un to d'exhortació una mica irritada va prosseguir.

—La paraula intel·lectual m'emprenya sobiranament, sap? M'estimo més un pagès de l'Empordà que no pas tots els intel·lectual del món plegats! I jo, ara quedaran parats, els hi canto: la cultura i el progrés són una merda total!... Total!... N'estic tip, però a la meua edat ja no sé fer una altra cosa que escriure. Sóc un invàlid per a qualsevol altra activitat... He vingut fins a Sueca amb el desig de conèixer-lo, Fuster, i d'escriure sobre vostè. Ja li dic que no sé fer una altra cosa. Voldria dedicar-li un paper, a la seua obra i a aquest «miracle» valencià... No s'emprenyi vostè ara... Deixi's de collonades i contem d'una vegada qui és vostè! Sense romanços, no miri prim... Millor encara: escriga-m'ho!... Un informe autobiogràfic i així també m'estalvia la feina...

Es va fer un silenci. Fuster va mirar amb curiositat el seu amic, mentre enarcava significativament les celles. El jove Palàcios va replicar-li de la mateixa forma, com volent indicar-li «Què vols que et diga, tu mateix!». El visitant va apurar la copa i, de sobte, canviant el to de veu, va concloure:

—Els seré franc: tinc una gana que em moro... Què hi farem, sóc un semiafamat sistemàtic... Anem a dinar, anem a dinar, senyor Fuster! I vostè, jove, vingui també. I prengui el que vulgui: una cervesa o un Campari o el que vulgui! Aquest Fuster és un misteri i em té intrigat... Un misteri pur i pelat!... I aquest aiguat fa venir gana, cony! ☺